

Zadaće i izazovi suvremene školske knjižnice

Franković Načinović, Tihana

Master's thesis / Diplomski rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:918263>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET

Tihana Franković Načinović
Zadaće i izazovi suvremene školske knjižnice
(DIPLOMSKI RAD)

Rijeka, 2017.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET
Odsjek za kroatistiku

Tihana Franković Načinović
Zadaće i izazovi suvremene školske knjižnice
(DIPLOMSKI RAD)

Diplomski studij: Hrvatski jezik i književnost – smjer knjižničarstvo

Mentor: dr. sc. Cecilija Jurčić Katunar

Rijeka, 2017.

Sadržaj

Sažetak.....	4
Uvod	5
1. Povijest hrvatskih školskih knjižnica	7
2. Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu	11
2.1. Odgojno-obrazovna djelatnost	15
2.2. Stručno-knjižnična i informacijsko-referalna djelatnost.....	17
2.3. Kulturna i javna djelatnost	19
2.4. Prostor školske knjižnice	20
2.5. Školski knjižničar.....	20
3. Primjeri dobre prakse – knjižnica Osnovne škole Vladimira Nazora Potpićan ..	24
4. Primjeri dobre prakse – knjižnica Srednje škole Mate Blažine Labin.....	32
5. Školska knjižnica danas – anketno istraživanje u osnovnoj školi.....	40
Zaključak	46
Literatura	48

Sažetak

Školska je knjižnica sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa, no njezina se uloga kroz povijest bitno mijenjala. Nekada je ona za učenike bila samo mjesto na kojem su učenici posuđivali svoje lektire, a nastavnici dostupnom literaturom podupirali i proširivali svoje znanje. "Nekad se u knjižnicu išlo "po kazni" ili ste u obrazovanju dali sve što ste mogli, a još niste bili za mirovinu, dakle knjižnica i knjižničar bili su na margini."¹ Učenici su se s vremenom i u novim okolnostima mijenjali, mijenjaju se i njihovi potrebe i zahtjevi. A školske, kao i ostale vrste knjižnica, kako bi ostvarile svoju svrhu, moraju prilagoditi svoju djelatnost korisnicima jer bez njih gube svoj smisao.

Upravo je cilj ovoga diplomskog rada ukazati na zadaće i ciljeve suvremene knjižnice kako bi bila u korak s vremenom u kojem živimo. Na primjerima dviju škola pokazat će se kako knjižničari svojim trudom, znanjem, idejama i entuzijazmom mogu unijeti pozitivne promjene u knjižnicu – koja umjesto tek mjesto za posudbu lektirne građe postaje pravo središte školskih aktivnosti.

Ključne riječi: školska knjižnica, knjižničar, zadaće i ciljevi knjižnice, obrazovanje

¹ Kovačević, Dinka; Lasić, Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Zavod za informacijske znanosti: Altagama, 2004. Str. 11.

Uvod

Knjige zatvorene u ormare, zaključane i sakrivene djeci, knjige kojima pristup ima samo školski knjižničar, čarobnjak Harry Potter zauvijek zaboravljen na polici jer loš učenik sigurno neće pročitati tako debelu knjigu. Knjižnica, stroga tišina, prazna, sterilna. Danas, dvije godine kasnije, knjižnica je puna djece, djeca mogu sama pronaći knjige, naslikani Mali princ čeka na ulazu, novi stripovi i knjige stalno su izloženi na izložbenom prostoru, kutak za najmlađe pun djece, računala za rad uvijek zauzeta... Novi knjižničar shvaća nužnost promjene, novi knjižničar shvaća da su to *neki novi klinici*.

Knjižnica kakva je nekad bila u današnjem odgojno-obrazovnom radu jednostavno ne može opstati. Ona mora uz nastavu biti mjesto na kojem će djeca učiti, istraživati, tražiti i dobiti informacije. Mora ići ukorak s vremenom kako bi ispunila svoje zadaće i ciljeve. Knjižnice koje će se prikazati u ovom radu uvelike su u tome uspjele.

U prvom dijelu diplomskog rada bit će prikazan razvoj školskih knjižnica kroz povijest – kako su od mjesta za posudbu knjiga postale mala informacijska središta.

Drugi dio predstavlja određenje školske knjižnice, njezine zadaće i temeljnu ulogu osobito njezinu ulogu u odgojno-obrazovnom procesu u čemu glavnu ulogu ima osobnost i stručnost školskog knjižničara.

Glavni dio ovog rada prikazuje pozitivne primjere dviju knjižnica, knjižnice OŠ Vladimira Nazora Potpićan i knjižnice Srednje škole Mate Blažina Labin koje svojim radom pokazuju kako se prilagođuju novim generacijama nizom radionica, aktivnosti, a sve u cilju zadovoljstva svojih korisnika – učenika.

Predstavit će se i rezultati ankete provedene među učenicima OŠ Vladimira Nazora Potpićan čiji je cilj bio utvrditi kako današnji učenici vide školsku knjižnicu i što ona predstavlja u njihovom odgoju i obrazovanju.

Dvojbe o neizvjesnoj budućnosti školskih knjižnica i hoće li jednoga dana učenici posuđivati tiskane knjige ili će čitati samo e-lektire i na koje će sve promjene knjižničar morati biti spreman iznesena su u zaključnom djelu diplomskoga rada.

1. Povijest hrvatskih školskih knjižnica

Naznaku postojanja prvih škola, ne računajući redovničke škole u srednjem vijeku, možemo pronaći u 13. stoljeću. Smatra se da je u Zadru 1282. postojala gradska škola (una scuola del comune). U 16.i 17. stoljeću poučavanje se javlja i u drugim dijelovima Hrvatske što dovodi do osnivanja i nekoliko pučkih i srednjoškolskih knjižnica. Josip Stipanov u svom djelu Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj navodi neke od knjižnica iz toga razdoblja. Bile su to knjižnica splitskog sjemeništa (Paštrićeva knjižnica) osnovana 1703. koja je osobito značajna jer postaje prva javna knjižnica u Hrvatskoj. Nadalje, u Osijeku se 1729. osniva gimnazija, a s njom i gimnazijska knjižnica , kasnije sastavni dio knjižnice Muzeja Slavonije i Baranje u Osijeku.² Postoje podaci i o školskoj knjižnici u Petrijancu nedaleko od Varaždina iz 1740. godine. U to je vrijeme osnovano više škola pod utjecajem prosvjetiteljstva, no nema podataka o njihovim knjižnicama. 1777. godine počinje sustavniji razvoj školstva jer je donesena uredba o organizaciji školstva (zakon o školstvu) *Ratio educations*. Donesena je pošto su se hrvatski i ugarski sabor ogradili od Općega školskog reda (1774) Marije Terezije zbog njegova germanizacijskoga utjecaja. Prema toj uredbi u Hrvatskoj i Ugarskoj postojale su osnovna škola na materinskom jeziku, lat. škola i akademija. U Hrvatskoj je *Ratio educationis* bila na snazi do početkom XIX. st.³ U Hrvatskoj je 1849. bila na snazi *Osnova temeljnih pravilah javnog obučavanja za Hrvatsku i Slavoniju* u kojima je bila odredba o obveznom osnivanju prirodoslovnih zbirki i knjižnica u svakoj školi. Ta je odredba kao i *Zakon o školstvu u banskoj Hrvatskoj* iz 1874.,a u Dalmaciji iz 1869. pridonijela sustavnom i planskom osnivanju srednjoškolskih i pučkoškolskih školskih knjižnica. Upravo su tako školske

² Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj. Zagreb: Školska knjiga, 2015.str.156.

³ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=51932> (4.5.2017.)

knjižnice, u odnosu prema drugim vrstama knjižnica u Hrvatskoj, prve bile uređene zakonima i propisima. Vrlo važan dio Zakona obvezivao je školske općine da daju najmanje 10 forinti godišnje kako bi se utemeljila i uzdržavala obćinska knjižnica. To je bio prvi zakonski propis koji propisuje financiranje knjižnica iz javnih fondova. Tim je Zakonom učiteljski odjel bio odvojen od učeničkog. Kako je učiteljski odjel služio usavršavanju učitelja trebao je sadržavati knjige znanstveno-pedagoškog-didaktičkog karaktera. Sve se više počinje raspravljati o tome jesu li knjižnice primjereno uređene i ispunjavaju li svoju ulogu i zadaće pa je tako 1894. na Konferenciji školskih nadzornika iz Hrvatske i Slavonije M.Vuković izložio svoj rad "Kako bi valjalo urediti školske knjižnice" što se smatra prvim stručnim tekstom o uređenju školskih knjižnica. U svakoj školi morala je postojati učiteljska knjižnica sa znanstvenim i pedagoškim djelima. Osim učitelja tom su se knjižnicom mogli služiti i "inteligentni ljudi" iz mjesta. Bila je na snazi cenzura tj. sve knjige koje vrijedaju vlast trebaju biti uklonjene. Knjige su trebale biti ukoričene te poredane u čitaonici po katalogu. Knjižničara je određivao učiteljski zbor. Knjige su se nabavljale u skladu s financijskim mogućnostima, a knjige je odabirao knjižničar ili u dogovoru s učiteljskim zborom. Primale su se i darovane knjige. Učenička knjižnica morala je imati djela koja djeca od 2.razreda rado čitaju. Povjerenstvo je donosilo odluku koji su tekstovi za mladež prikladni. Vodile su se stručne rasprave o ulozi, zadaći i svrsi knjižnice pa tako i o učeničkom odjelu unutar školske knjižnice. Autori Emerik Munjiza i Snježana Kragulj u svom djelu o školskim knjižnicama⁴ navode zaključke Klobučara iz 1897. (*Učeničke knjižnice*) te iz 1902. (*Školske knjižnice*) koji smatra kako učeničke knjižnice trebaju kod učenika pobuditi stalan i trajan interes za čitanje i to ne samo u smislu razvijanja tehnike čitanja, već i razumijevanje pročitanog. Smatrao je i da

⁴ 2. Munjiza, E.; Kragulj, S. Utemeljenje i rad školskih knjižnica u Hrvatskoj do kraja XIX. stoljeća. // ŽIVOT I

ŠKOLA: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, LVI(2010), 23, str. 153-168. URL:

http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=82327 (8.5.2017.)

bi učenici trebali imati i bilježnice u koje bi bilježili temeljne pojmove, opise, što možemo povezati s današnjim dnevnicima čitanja koji se vode prilikom čitanja lektire te da djeca jednom mjesečno raspravljaju o pročitanoj knjizi. Predloženo je i da škole postanu članovima utemeljiteljima hrvatskih književnih društava poput Matice hrvatske jer su tako školske knjižnice dobivale od njih, odnosno nakladnika, određeni broj knjiga. Kao i danas, bio je vrlo bitan i prostor knjižnice koja je morala biti prostrana, suha i s dosta svjetla s potrebnim policama. Školski nadzornik Franjo Andres 1897. po uzoru na njemačko djelo o uređenju školskih knjižnica objavljuje knjigu "Pučke knjižnice – njihovo osnivanje i uređenje" koja je prizašla iz Konferencije. Te su prve upute i smjernice dolazile od školskih nadzornika jer knjižničarska struka nije postojala u današnjem smislu. Samim time nije postojala nije postojala jedinstvena klasifikacija, već se svatko vodio svojim kriterijem, no ipak je gotovo svaka knjižnica vodila odvojeno knjige od periodike, a postojala je i podjela po stručno-znanstvenom području. Knjige su morale biti upisane u knjigu inventara sa sljedećim podacima:

1. Tekući (kronološki) broj knjige
2. Signatura (vlastita ili preuzeta ujednačena oznaka) knjige
3. Naslov knjige
4. Autor knjige
5. Mjesto i datum izdavanja knjige
6. Nabavljač knjige.

Vodila se i evidencija o posuđenim i vraćenim knjigama u koju su se bilježili:

1. Tekući (kronološki) broj posuđene knjige
2. Njezina signatura
3. Ime i prezime posuđivača knjige
4. Datum posudbe

5. Datum povratka

6. Napomena

S obzirom da nije postojalo stručno zvanje školski knjižničar kao ni današnjih usavršavanja, može se zaključiti da su prve školske knjižnice bile dobro vođene.

U svom povijesnom pregledu Josip Stipanov kao najvažniju ističe knjižnicu gimnazije u Zadru, koja je osnovana za vrijeme prve austrijske vladavine u Dalmaciji. U knjižnici je 1840. bilo oko 760 svezaka od kojih je većina uvezana u kožu sa zlatnim slovima. Te je godine knjižnica dobila pravo na besplatni, obvezni primjerak knjiga tiskanih u Dalmaciji, a predstavnik knjižnice bio je ovlašten nabavljati iz godišnjih priloga pokoju staru knjigu i vrijedne rukopise iz privatnog vlasništva, kako ne bi propali.⁵ Osim kupnje fond knjižnice obogaćivao se i darovima, osnovan je i domovinski odjel (sezione patria), dalmatica. Ova gimnazijska knjižnica uz školsku, postaje i središnja, glavna knjižnica za cijelu Dalmaciju. Potpisivanjem Rapalskog ugovora, nakon prvog svjetskog rata, Zadar je potpao pod Italiju te knjižnica gubi svoje značenje, a 1943. stradala je u bombardiranju Zadra.

Različiti društveni procesi kao što su razvoj industrijalizacije, znanosti, tehnologije, a nadasve početci javnog obrazovanja u 19.st. dovode do nastajanja i prepoznavanja različitih vrsta knjižnica što je pokazatelj prepoznavanja potreba pojedinih skupina korisnika.

Iako je neka vrsta "školskih knjižnica" postojala još u Mezopotamiji, u današnjem suvremenom smislu možemo govoriti o školskim knjižnicama tek u 19.st. naovamo. Danas školskim knjižnicama nazivamo knjižnice koje se osnivaju i razvijaju uz obrazovne ustanove – škole – koje ostvaruju plan općeg

⁵ Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj. Zagreb: Školska knjiga, 2015.str.157

javnog obrazovanja koje postaje obvezno.⁶ Obvezno školstvo prve uvode njemačke zemlje pa prednjače i u pismenosti, dok ostale zemlje zaostaju u tom pogledu, pa je tako npr. u Italiji i Španjolskoj 75 posto stanovništva bilo nepismeno. Druga polovica i kraj 19.st. donose procvat školskih knjižnica i po brojnosti, ali i po funkciji jer počinju svoje djelovanje prilagođavati ustanovama u sklopu koje djeluju, tj. učenicima i učiteljima. Često su školske knjižnice imale posebne odjele za učitelje i posebne odjele za djecu. Školske se knjižnice u to vrijeme osnivaju i u sklopu srednjih škola.

Školske su knjižnice tada, a negdje i danas, u sredinama u kojima nije bilo javnih, narodnih knjižnica, imale i tu ulogu, a srednjoškolske /gimnazijske knjižnice i ulogu znanstvene knjižnice u svojim sredinama.⁷ Razvojem školstva povećava se broj pismenih ljudi, a samim time i broj korisnika javnih, narodnih knjižnica.

2. Uloga školske knjižnice u odgojno-obrazovnom procesu

Međunarodne organizacije IFLA (International Federation of Library Associations) i UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) u svojim dokumentima naglašavaju važnost školskih knjižnica te u Smjernicama za rad školskih knjižnica navode da su najvažnije zadaće školske knjižnice pružiti informacije i spoznaje koje su nam danas neophodne za uspješno djelovanje u društvu te omogućiti učenicima stjecanje vještina za cjeloživotno učenje kao bi mogli postati odgovorni građani.⁸

⁶ Stipanov, Josip. Knjižnice i društvo. Zagreb: Školska knjiga, 2010. Str. 218.

⁷ Isto, Str. 219.

⁸ Galić, Sanja., Suvremeno školsko knjižničarstvo Život i škola, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 207. - 218.

Na prijedlog Hrvatskog knjižničnog vijeća te u skladu s s IFLA-inim i UNESCO-ovim Smjernicama ministar znanosti, obrazovanja i sporta donio je Standard za školske knjižnice kojim se određuju minimalni uvjeti u pogledu knjižnične građe, knjižničnog osoblja, prostora i opreme za obavljanje djelatnosti školskih knjižnica u osnovnim školama, srednjim školama, umjetničkim školama i učeničkim domovima te se utvrđuju stručni kriteriji i mjerila za promicanje kvalitete knjižnične djelatnosti⁹

Standard za školske knjižnice donosi čitav niz zadaća koje mora izvršavati u radu s učenicima, učiteljima, stručnim suradnicima kako bi ostvarila svoje poslanje. Standard stavlja naglasak na sljedeće zadaće:

- promicanje i unapređivanje svih oblika odgojno-obrazovnog rada
- stvaranje intelektualnih, materijalnih i drugih uvjeta za učenje
- poticanje čitanja
- provođenje programa knjižnično-informacijske pismenosti
- prikupljanje, obrada, omogućavanje korištenja i pristupa svim izvorima informacija i znanja na tradicionalnim i novim medijima
- pomoć učenicima u učenju, poticanje istraživačkog i stvaralačkog duha te kritičkog mišljenja
- pomoć učenicima s posebnim potrebama: rad s učenicima s teškoćama u čitanju i pisanju, slijepima i slabovidnima, rad s darovitim učenicima te rad s učenicima pripadnicima
- nacionalnih manjina, u suradnji s pojedinim stručnim službama, ostalim stručnim suradnicima, učiteljima, nastavnicima i odgajateljima

⁹ Standard za rad školskih knjižnica u Republici Hrvatskoj, čl. 1 (NN 34/00)

- poticanje odgoja za demokraciju
- razvijanje svijesti o vrijednostima zavičajne i nacionalne kulture, posebno jezika, umjetnosti i znanosti
- stvaranje uvjeta za interdisciplinarni pristup nastavi
- sudjelovanje u školskim projektima
- poticanje duhovnog ozračja škole

Školska je knjižnica sastavni dio škole i svega što se u odgojno-obrazovnom procesu događa. Ona je neodvojivi dio suvremene škole. Iako je školska knjižnica oduvijek imala svoje mjesto u odgojno-obrazovnom procesu, njezina se funkcija bitno promijenila.

Kao što je prikazano u poglavlju Povijest hrvatskih školskih knjižnica kada je u svojim počecima knjižnica uglavnom bila mjesto prikupljanja, čuvanja i posudbe građe današnja su se shvaćanja bitno promijenila i vidljivi su pozitivni pomaci što možemo iščitati i iz Zakona o osnovnom školstvu (NN 69/2003.) u kojem stoji da svaka škola mora imati knjižnicu koja je informacijsko, medijsko, komunikacijsko i kulturno središte škole. Sadržaj školske knjižnice čini organizirana zbirka knjižne i neknjižne građe koja, uz mogućnost pristupa elektroničkim izvorima informacija i stručni rad knjižničnog osoblja, služi zadovoljavanju informacijskih, obrazovnih, stručnih i kulturnih potreba korisnika.¹⁰ Dakle, u vrijeme prevelikog obilja informacija i orijentiranost nastave na istraživačku i problemsku nastavu i samostalnost učenika daje školskoj knjižnici izrazitu važnost u odgojno-obrazovnom procesu osobito u današnje vrijeme silnih promjena, jer se sve znanstvene činjenice,

¹⁰ Standard za rad školskih knjižnica u Republici Hrvatskoj, čl. 2 (NN 34/00)

tehnološka dostignuća i uvjeti života i rada stalno mijenjaju.¹¹ Naravno, najodgovornija osoba i nositelj tih promjena je stručni suradnik knjižničar koji knjižnicu mora učiniti kulturnim središtem škole i jezgrom odgojno-obrazovnog procesa iako često samo svojim entuzijazmom u nedostatku financijskih sredstava. Knjižničar ostvaruje program rada u suradnji s učiteljima, nastavnicima, ostalim stručnim suradnicima, ravnateljem, roditeljima i ustanovama koje se bave odgojem i obrazovanjem djece. On provodi kontinuirani program poučavanja i osposobljavanja učenika za samostalni rad na izvorima informacija i znanja te potiče uporabu knjiga i drugih informacijskih medija u knjižnici. Knjižničar mora posjedovati znanje i vještine potrebne za pružanje informacija i rješavanje informacijskih problema kao i stručnost za korištenje različitih izvora, kako tiskanih tako i elektroničkih.

Kako je školska knjižnica sastavni dio odgojno – obrazovnog procesa i njeno je djelovanje uređeno Godišnjim planom i programom rada . Godišnji plan i program rada školske knjižnice obuhvaća tri najvažnije djelatnosti :

a) odgojno-obrazovnu djelatnost: rad s učenicima, suradnju s nastavnicima i stručnim timom

b) stručno-knjižničnu i informacijsko-referalnu djelatnost

c) kulturnu i javnu djelatnost škole

Taj se plan i program temelji na Zakonu o osnovnom i srednjem školstvu te Standardu za rad školskih knjižnica u Republici Hrvatskoj.

¹¹ Kovačević, Dinka;Lasić.Lazić, Jadranka;Lovrinčević, Jasmina.Školska knjižnica-korak dalje.Zagreb: Zavod za informacijske znanosti:Altagama,2004.str.18

2.1. Odgojno-obrazovna djelatnost

U domeni odgojno-obrazovne djelatnosti koja obuhvaća rad s učenicima školski knjižničar provodi upoznavanje učenika s knjigom i knjižnicom, pomaže u stvaranju navike dolaženja u knjižnicu i doživljavanja knjižnice kao mjesta u kojem može dobiti potrebne informacije. Na taj način razvija kod učenika i veći čitalački interes i priprema ga za ono najvažnije, a to je cjeloživotno učenje. U ovu djelatnost spada i organizacija nastavnih sati u knjižnici koja se odvija u suradnji s ostalim učiteljima.¹²

Neposredni rad s učenicima strukturiran je prema razredima i sadržajima. Po HNOS-u (*Hrvatski nacionalni obrazovni standard*), školski knjižničar tijekom školske godine treba realizirati program čitalačke pismenosti i knjižnično-informacijskog područja. Od I.-IV. razreda program se temelji na usvajanju vještina čitanja i pisanja.

Glavni cilj u prvome razredu jest upoznati učenike sa prostorom školske knjižnice i knjižničarom, upoznati ih sa različitom građom, naučiti ih posuđivati, čuvati i vraćati knjige. Važno je i upoznati ih s pravilima ponašanja u knjižnici, a kako učenici često miješaju pojmove knjižnice i knjižare objasniti im glavne razlike.

U drugom razredu učenici uče prepoznati i imenovati dječje časopise te razlikovati vrste tiska. Vrlo je važno naučiti ih orijentirati se u knjižnici kako bi bili sposobni sami pronaći željenu knjigu. Upoznaje ih se i sa dijelovima knjige (hrbat, korice, knjižni blok). Školski knjižničar ih potiče na čitanje dječjeg tiska i knjiga.

¹² Kovačević, Dinka; Lasić, Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Zavod za informacijske znanosti: Altagama, 2004. Str. 82

U trećem razredu moraju znati tko su osobe odgovorne za nastanak knjige (autor, ilustrator, prevoditelj), proširuju svoje znanje o dijelovima knjige novim pojmovima (naslovna stranica, sadržaj, bilješka o piscu, izdanje, nakladnik, ilustrator) te trebaju svladati samostalno čitanje književno – umjetničkih tekstova.

Učenici četvrtog razreda trebaju upoznati referentnu zbirku i načine njezine uporabe u svrhu proširivanja znanja. Trebaju znati pronaći, izabrati i primijeniti informaciju. Spoznaju razlike između književno – umjetničkih djela, popularno – znanstvenih djela te stručne literature .

Od V.-VIII. razreda knjižničar uvodi učenike u svijet informacija i poučava ih kako se samostalno koristiti izvorima znanja.

Učenici petog razreda trebaju znati uočiti područja ljudskoga znanja, upoznaje ih se sa časopisima za popularizaciju znanja (Drvo znanja, Meridijan i sl.), razvija se njihovo izražavanje u smislu poticanja na prepričavanje sadržaja vlastitim riječima kao i pravljenja bilješko i sažetaka. Objašnjava im se i smještaj knjiga na policama u knjižnici kako bi se osposobili i osamostalili u pronalaženju željenih knjiga.

Kako je danas naglasak na istraživačkoj nastavi, samostalnom radu učenici VI. razreda bivaju upoznati s Univerzalnom decimalnom klasifikacijom i prepoznavanjem bibliografskih i biografskih podataka u literaturi čiji je cilj osposobljavanje učenika za samostalno odabiranje tehnike rada, načina pretraživanja i izvora informacija za rješavanje istraživačkih zadataka.

U sedmom razredu upoznaju se sa pretraživanjem fonda knjižnice putem e-kataloga, pomoću UDK- oznaka i pomoću predmetnice. Upoznaju se i s pojmovima autorstva i intelektualnog vlasništva te etičkog kodeksa. Trebaju naučiti razlikovati i upotrijebiti podatke iz različitih periodičnih publikacija pri oblikovanju informacija te naučiti citirati korištenu literaturu.

Učenici završnog razreda osnovnoškolskog obrazovanja upoznaju se sa sustavom knjižnica u Hrvatskoj (NSK, narodna, specijalna, školska) i u svijetu, spoznaju značaj Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Poučava ih se samostalnom služenje e- katalogom pri traženju informacija i jedinica knjižnične građe za samostalne radove s naglaskom na važnost vrednovanja prave informacije. Sve usvojene vještine i znanja učenici primjenjuju u onome na čemu je danas naglasak, a to je cjeloživotno učenje.

Neposredan rad obuhvaća i organizaciju nastavnih sati u knjižnici kao i kreativnih radionica prema interesima učenika što može obuhvaćati čitateljski klub, pričanje i čitanje priča i bajki ili se može odnositi na pomoć slabijim učenicima pri usvajanju nerazumljivog gradiva iz pojedinih predmeta, a sve u cilju rada na odgoju i obrazovanju u slobodno vrijeme učenika.

Iako je glavna zadaća knjižnice zadovoljenje potreba učenika, ona mora u svome radu biti okrenuta i djelatnicima škole. Taj rad obuhvaća savjetovanje s učiteljima pri nabavi knjižnične građe i lektirnih djela, suradnju s ravnateljem i stručnim suradnicima glede nabave pedagoške i didaktičke literatura za permanentno usavršavanje učitelja. Osobito je važna suradnja s učiteljima za izvođenje nastavnih sati u knjižnici te pripremu i izvođenje posebnih projekata.

2.2. Stručno-knjižnična i informacijsko-referalna djelatnost

Ovo područje rada knjižnice obuhvaća čitav niz zadataka, a najvažniji su sljedeći:

- organizacija i vođenje rada u školskoj knjižnici
- izrada plana i programa rada knjižnice i pisanje izvješća na kraju školske godine

- izrada prijedloga financijskog plana knjižnice u skladu financijskim mogućnostima škole te namjenskim sredstvima od Ministarstva za nabavu lektire

- plan nabave
- praćenje kataloga nakladnika
- nabava knjiga za učeničku i nastavničku knjižnicu
- nabava ostale informacijske građe
- izrada rasporeda lektire za sve razredne odjele po mjesecima

te distribucija istih učiteljima

- sastavljanje programa čitalačke pismenosti i knjižnično-informacijskog područja od 1.-8. razreda

- izrada popisa filmova iz videoteke knjižnice(dokumentarnih, animiranih i igranih) za razrednu nastavu, hrvatski jezik, vjeronauk, geografiju i dr.

- katalogizacija (informatizacija) videoteke (VHS i DVD)

- pisanje izvješća Ministarstvu o utrošenim sredstvima za lektiru

- računovodstveni poslovi ; inventura na kraju kalendarske godine,: popis kupljenih i poklonjenih knjiga, usklađivanje s računovodstvom uz predočenje i kontrolu računa za knjižnu građu

- sustavno vođenje i stvaranje videoteke s odgojno-obrazovnim, popularno-znanstvenim i zabavnim sadržajima

- izrada predmetnog i abecednog kataloga dječjih i popularno-znanstvenih časopisa

- sustavno praćenje stručne periodike (Zrno, Profil akademija, Napredak, Dijete-škola-obitelj) te izrada popisa tema za stručno usavršavanje nastavnika

- knjižnično poslovanje: klasifikacija, inventarizacija, signiranje, katalogizacija, zaštita knjižne građe (omatanje zaštitnom folijom)
- otpis i revizija
- informatizacija knjižničnog poslovanja i rad s knjižničnim programom OSA/ISIS (težište ovogodišnjeg rada - upis nastavnčkog fonda) usmeni i pismeni prikazi pojedinih knjiga i časopisa
- izvješćivanje učenika i nastavnika o novim knjigama u školskoj knjižnici; usmeno, pismeno ili putem izložbi
- izrada samostalnih prezentacija knjižnice te projekcija putem laptopa, LCD projektora i platna u knjižnici i izvan nje
- praćenje i evidencija knjižnog fonda (učestalost korištenja učeničkog i nastavnčkog fonda te drugih medija)
- uređenje prostora školske knjižnice

Stručna djelatnost podrazumijeva i stručno usavršavanje knjižničara koje se provodi kroz njegovo praćenje stručne literature, praćenje literature za djecu i mladež, sudjelovanje na stručnim skupovima školskih knjižničara te suradnju s ostalim knjižnicama i kulturnim ustanovama. Osobito je važno i njegovo kontinuirano informatičko obrazovanje i usavršavanje.

2.3. Kulturna i javna djelatnost

Školska knjižnica predstavlja kulturno sjedište škole pa je jedan od njenih zadataka i kulturna i javna djelatnost koja se ogleda u organizaciji, pripremi i provedbi kulturnih događaja predviđenih planom i programom škole kao što su

književni susreti, književne i filmske tribine, predstavljanje knjiga, tematske izložbe vezane uz obljetnice, blagdane te važne datume. Kulturna i javna djelatnost knjižnice obuhvaća i suradnju s ostalim kulturnim ustanovama.

2.4. Prostor školske knjižnice

Kao što je navedeno, stručno-knjižnična i informacijsko-referalna djelatnost knjižnice obuhvaća i uređenje prostora školske knjižnice iako u tom području često i materijalna sredstva uvjetuju kako će se to i ostvariti. U radu školske knjižnice vrlo je bitan i prostor i ugođaj u koji će učenici dolaziti ili ne dolaziti. Članak 19. Standarda navodi sljedeće: "Prostor školske knjižnice treba planirati u središtu školske zgrade na pristupačnom mjestu, zaštićenom od buke. Prostor mora biti zaštićen od vlage, visoke temperature, insolacije te od požara, poplava i otuđivanja." Standard određuje i knjižnični fond, tehničku opremu te namještaj ovisno o veličini knjižnice. Iako nije uvijek moguće pridržavati se Standarda za rad školskih knjižnica jer nemaju sve škole optimalne uvjete, koliko je moguće prostor treba učiniti ugodnim i funkcionalnim.

2.5. Školski knjižničar

Nekad je zanimanje školski knjižničar bilo vrlo podcijenjeno pa se čak postavljalo pitanje je li potrebno uopće završiti školu za to zanimanje i većina je smatrala da je to osoba koja samo posuđuje knjige. Situacija se danas promijenila. Školski knjižničar u Republici Hrvatskoj mora imati završen fakultet studija informacijskih znanosti ili uz diplomu svoje struke mora imati

diplomu dodiplomskog studija knjižničarstva. Uz to mora imati kompetencije o novim nastavnim tehnologijama što znači da se mora neprekidno dodatno obrazovati. Usavršavanje knjižničara propisano je člankom 18. Standarda koji propisuje što obuhvaća usavršavanje knjižničara:

- permanentno stručno usavršavanje iz područja knjižničarstva i informacijskih znanosti
- praćenje literature iz područja pedagogije
- praćenje dječje literature i literature za mladež
- sudjelovanje na stručnim školskim sastancima
- sudjelovanje na stručnim sastancima školskih knjižničara
- sudjelovanje na seminarima i savjetovanjima za školske knjižničare
- suradnju s matičnom službom NSK i županijskim matičnim službama
- suradnju s ostalim knjižnicama
- suradnju s knjižarima i nakladnicima.

Kao što je navedeno najveći dio radnog vremena školskog knjižničara ipak pripada neposrednom odgojno-obrazovnom radu s učenicima. Autorice Dinka Kovačević, Jadranka Lasić – Lazić i Jasmina Lovrinčević smatraju da su temeljne uloge knjižničara :

- stvarati pozitivno ozračje za učenje

- naučiti učenika kako pronaći i koristiti izvore znanja i informacija
- promovirati učenje temeljeno istraživanjem, rješavanjem problema, pretraživanjem, odabirom informacija
- naučiti učenike otkrivanju vlastitih razvojnih mogućnosti
- utjecati na ponašanje i mišljenje učenika, informirati ih
- provoditi Program edukacije učenika za cjeloživotno učenje (od 1.r. osnovne škole do 4.r.srednje škole)
- poticati učenike na prihvaćanje školske knjižnice kao riznice ljudskog znanja i kulture, kao mjesta gdje mogu pronaći odgovore i mjesta gdje se razvija njihov stvaralački i istraživački duh
- poticati čitateljske aktivnosti učenika, razvijati kulturu ponašanja s knjigom, razvijati osjećaj za uljudno ponašanje u knjižničnom prostoru
- savjetovati i pomagati u izradi samostalnih radova
- poticati i pratiti interese i sklonosti učenika
- uvažavati učenike
- uvijek biti u potrazi za novim metodama kojim se može pomoći učenicima
- uvijek biti promotor dječje literature, medija i kulture
- omogućiti povezivanje predmetnih područja ¹³

Svemu ovome možemo dodati kako su najvažnije zadaće suvremenog knjižničara poticanje čitanja te razvoj informacijske pismenosti. U svemu tome mora biti dobro osposobljen, prilagoditi svoje metode interesima učenika, dakle mora biti aktivno uključen u promjene, te ih tako motivirati na rad i na razvoj pozitivnog stava.

¹³ Kovačević, Dinka; Lasić, Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Zavod za informacijske znanosti: Altagama, 2004. Str. 151

Čitajući sve te zadaće i dužnosti koje školska knjižnica kao sastavni dio odgojno-obrazovnog procesa mora izvršavati i gledajući iz tog kuta situacija u Hrvatskoj doista je pozitivna polazeći već od toga da svaka škola mora imati i školsku knjižnicu.

Svatko bi želio svoju ljubav prema čitanju i knjigama prenijeti i na svoju djecu. Osim utjecaja roditelja veliki utjecaj prenošenja te ljubavi imaju upravo i školske knjižnice, osobito one koje učenicima na zabavan način prenose tu ljubav.

U traženju podataka o školskim knjižnicama izvan Hrvatske pronađeni su i neki zaista poražavajući primjeri. Tako u Italiji postoje podaci kako pola milijuna djece pohađa škole bez školskih knjižnica, i to najviše u osnovnim školama, u vrijeme kada se gradi čitalački ukus i odnos sa knjigom, u vrijeme kada stručnjak može pomoći u prepoznavanju kvalitetnog književnog djela. Problem predstavlja prostor, ali i financije za nabavu novih knjiga. Rješenje pronalaze u digitalizaciji.¹⁴

S druge strane, postoje i vrlo pozitivni i poticajni primjeri.

Osnovna škola Rosendale u Londonu trebala je školsku knjižnicu međutim nije imala prostor. Arhitekti koji su i nagrađeni zbog ovog projekta odlučili su smjestiti knjižnicu u školski vrt, a školsku knjižnicu otvorili su u autobusu na dva kata što je još više privuklo djecu. Ta je školska knjižnica otvorena i u poslijepodnevnim satima za djecu i roditelje.

Školska knjižnica u Londonu

¹⁴ <http://scuola.medialibrary.it/documenti/biblio-scolastiche.pdf> (17.6.2017.)

3. Primjeri dobre prakse – knjižnica Osnovne škole Vladimira Nazora Potpićan

Školska knjižnica Osnovne škole Vladimira Nazora nalazi se u prizemlju škole. Sadrži zbirku knjižne i neknjižne građe koja je prvenstveno namijenjena učenicima i nastavnicima za potrebe redovite nastave, ali je i potpora svim nastavnim i izvannastavnim aktivnostima škole. Knjižnična građa sastoji se od učeničkog i nastavničkog fonda. Najveći dio obuhvaća lektirne naslove, referentnu građu (rječnike, enciklopedije, leksikone...) i stručnu literaturu. Prostor knjižnice je dovoljno velik da se u njemu može smjestiti cijeli jedan razred. U knjižnici učenici izvode nastavne satove, gledaju edukativne filmove, stječu nova znanja, prikupljaju nove informacije, razvijaju navike korištenja knjižnične građe, koriste se računalom za samostalne radove.

Kako prostor knjižnice mora pružati pozitivno ozračje ova je knjižnica to zaista i postigla. Novi naslovi uvijek su izloženi kako bi učenike potakli na posuđivanje novih naslova, knjižnicu krase i kauč na kojem učenici obožavaju čitati stripove, lik Malog princa na zidu zaista knjižnici daje posebnu čaroliju, knjižnica ima dovoljno prostora za učenje, računala na kojima učenici traže materijale za samostalne radove uz ponuđenu literaturu. Učenici zaista vole boraviti u ovom prostoru.

U nastavku rada bit će prikazana konkretna ostvarenja spomenute knjižnice i njezina uloga u odgojno-obrazovnom radu.

Kako je već navedeno jedan od važnih zadataka knjižnice je kulturna i javna djelatnost koja obuhvaća organizaciju, pripremu i provedbu kulturnih događaja predviđenih planom i programom škole kao što su književni susreti, književne i filmske tribine, predstavljanje knjiga i sl. Učenici se pripremaju za takve susrete moraju pripremati kako bi aktivno sudjelovali u aktivnostima čime

produbljuju svoje znanje, ali i uvježbavaju svoje komunikacijske vještine. Ovakvi ih sadržaji obogaćuju, motiviraju na čitanje, na usvajanje novih znanja i vještina što upotpunjuje svakodnevne odgojno-obrazovne sadržaje.

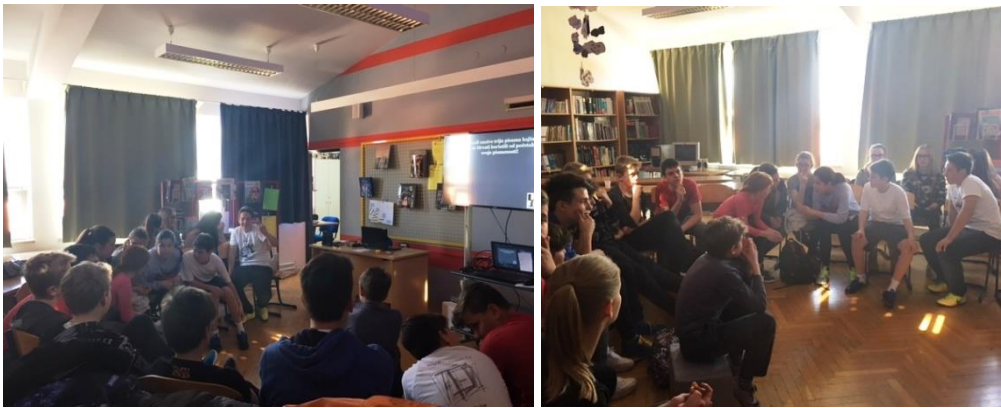

Monodrama *Sijač sreće* Dubravka Sidora (prema istoimenoj zbirci priča Božidara Prosenjaka)

Svjetski dan pripovijedanja obilježen je predavanjem na temu Kako nastaju i koje su razlike između usmene predaje, pripovijetke i legende.

Od osobite je važnosti obilježavanje važnih datuma i uključenost učenika u njihovo obilježavanje čime se razvija njihova svijest o bogatstvu jezika, kulture te važnosti očuvanja istih. Jedan od takvih zasigurno je obilježavanje Mjeseca hrvatskog jezika. Učenici su tako na njima najdraži i najučinkovitiji način, kroz igru tj. kviz odmjerili snage u poznavanju ključnih činjenica vezanih uz razvoj hrvatskog jezika, od njegovih početaka pa sve do 20.st. Druga grupa učenika je na kartonskim kvadratima ispisivala glagoljska slova i njihove latinične parove koje će učenici moći koristiti kako bi na zabavan način upoznali glagoljicu-pismo hrvatske kulture.

Kviz o poznavanju hrvatskog jezika

Izrada igre Memory

U kulturnu i javnu djelatnost knjižnice spada i suradnja s ostalim kulturnim ustanovama što ova školska knjižnica redovito provodi u skladu s planom i programom rada škole. Jedna od tih kulturnih ustanova je Kino Valli koja obogaćuje školski program svojim projektom FUS-Film u školi. Nositelji projekta FUS- Film u školi pripreme za učitelje i knjižničare didaktički materijal koji učitelji i knjižničari koriste nakon odgledanog filma i na redovnoj nastavi.

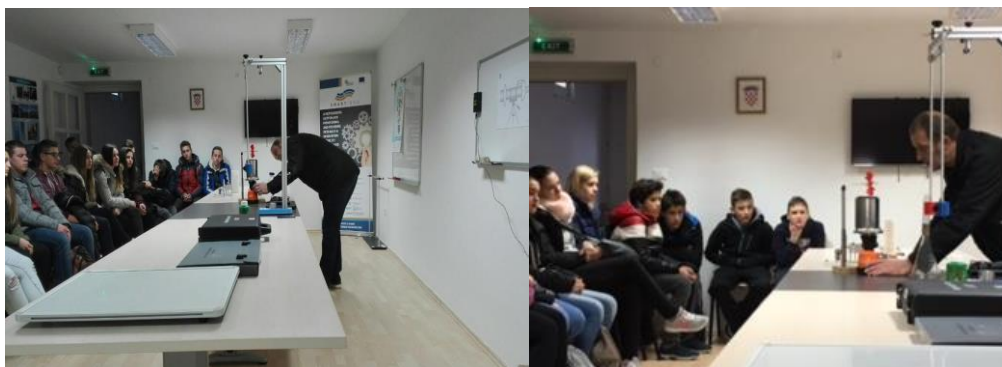
Kao dio zajedničkog projekta učitelja povijesti, hrvatskog jezika i knjižničarke Dan sjećanja na holokaust je uz mnogo aktivnosti na nastavi obilježen i odlaskom u pulski Kino Valli gdje su učenici imali pogledati dirljiv, snažan i poučan film Dnevnik Anne Frank.

Dnevnik Anne Frank

Učenici su posjetili Kino Valli i u sklopu programa Prevencije ovisnosti gledajući projekciju filma "Web Junkie – ovisnici o Internetu" koji prikazuje potresnu priču o sve više prisutnoj i veoma destruktivnoj ovisnosti, a to je ovisnost o Internetu i mrežnim igrama. Film je sniman u Centru za odvikavanje od mrežnih igara i Interneta smještenom u predgrađu Pekinga.

Suradnja školske knjižničarke i predmetnih učitelja u organizaciji nastavnih sati rezultirala je posjetom Centru za popularizaciju znanosti u Puli u kojem je učenicima na njima zanimljiviji način, različitim pokusima, popularizirana znanost.

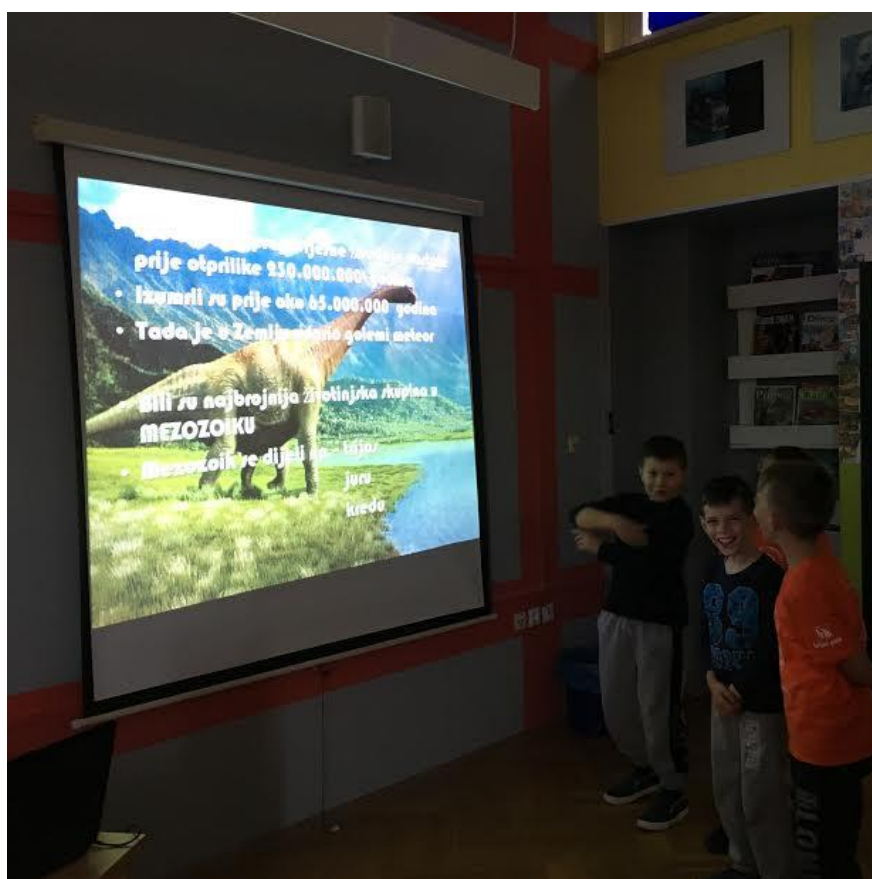
Centar za popularizaciju znanosti u Puli

Najčešća je suradnja s Gradskom knjižnicom u Labinu, a kako bi se učenike potaklo na čitanje i posjećivanje knjižnice svi učenici prvog razreda dobivaju besplatno učlanjenje. Upoznaju se s radom knjižnice i mnoštvom knjiga koje se u njoj čuvaju i posuđuju. Gradska knjižnica često organizira susrete s književnicima za školsku djecu pa se knjižnica OŠ Vladimira Nazora Potpićan redovito uključuje i sa svojim se učenicima odaziva takvim susretima. Pripremajući se za susrete i sudjelovanjem na susretima učenici produbljuju svoj interes za čitanje i motiviraju se za čitanje novih djela.

Susret s Robertom Frankom u Gradskoj knjižnici

Prema autoricama Dinki Kovačević, Jadranki Lasić-Lazić i Jasmini Lovrinčević¹⁵ jedna od temeljnih uloga knjižničara jest poticanje čitateljske aktivnosti kod učenika, odgoj učenika s razvijenim kulturnim potrebama i navikama. U školskoj je knjižnici je s tim ciljem proveden projekt kojim su učenici nižih razreda škole uključeni u čitateljski klub obilježili Mjesec knjige proučavajući dinosaure. stvarati pozitivno ozračje za učenje. Knjižničarka ih je podučila kako pronaći izvore znanja i informacije te su uz njenu pomoć izradili prezentaciju i pokus. U sklopu projekta pogledali su i animirani film Dobri dinosaur te time obogatili znanje iz medijske kulture.

Učenici predstavljaju svoju prezentaciju o dinosaurima

¹⁵ Kovačević, Dinka; Lasić-Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Zavod za informacijske znanosti: Altagama, 2004. Str. 151

Kao nastavak ovog istraživanja učenici su s knjižničarkom i učiteljicama razredne nastave u Rijeci posjetili izložbu Divovi Patagonije koja je učenike vratila daleko u prošlost, u prošlost stariju od 65 milijuna godina. Učenici su saznali kako su živjeli dinosauri, koje su vrste dinosaura postojale, čime su se hranili te kako su i zašto nestali s ovog planeta.

Kako su, dakle, učenici nižih razreda tjednima proučavali život dinosaura uz pomoć knjižničarke, odlučili su prisustvovati na satu Biologije u sedmom razredu i otkriti im na drugačiji i zanimljiviji način život gmazova.

Zasigurno je jedna od temeljnih misija knjižnice poticati čitateljske aktivnosti učenika. Spomenuta se knjižnica uključuje u mnogo takvih projekata i zaista s velikim uspjehom. Neke od tih aktivnosti su sudjelovanje učenika u Nacionalnom kvizu za poticanje čitanja, sudjelovanje učenika u natjecanju

Čitanje naglas čiji su osnovni ciljevi razvijanje ljubavi prema knjizi, unapređenje čitalačkih sposobnosti učenika, poticanje usmenog izražavanja i popularizacija knjiga. Nadalje, sudjeluje u projektu školskih knjižničara Natjecanje u znanju i kreativnosti "Čitanjem do zvijezda" čiji je cilj "potaknuti timski rad, ali i individualni napor; poučavati korisnike, posebice djecu i mlade, informacijskim tehnikama, vještinama i znanjima; raditi na unaprjeđenju životnih vještina i sposobnosti djece i mladih; poticati razvoj kreativnosti djece i mladih; poticati djecu i mlade na organizirano i smisleno provođenje slobodnog vremena; poticati stvaralaštvo djece i mladih."¹⁶ Učenice ove škole plasirale su se na državnu razinu natjecanja te su osvojile 2. mjesto.

Organizacija nastavnih sati u knjižnici u suradnji s predmetnim učiteljem dio je plana i programa rada knjižničara.

"Dramski odgoj ne služi, kako se to obično smatra, samo razvijanju dramske darovitosti i upoznavanju s dramsko-scenskim izrazom. On pomaže djetetu u razvijanju osjećajnosti i osjetilnosti, govornih i drugih izražajnih sposobnosti i komunikacijskih vještina, mašte, kreativnosti, otkrivanju i razvijanju sklonosti, sposobnosti, formiranju stavova, stjecanju i razvijanju društvene svijesti i njezinih sastavnica: (samo)kritičnosti, odgovornosti, snošljivosti, razvijanju humanih moralnih uvjerenja i razumijevanju međuljudskih odnosa te stjecanju sigurnosti i samopouzdanja Svrha je dramskog odgoja, dakle, odgajanje za život, pripremanje djeteta za susret s realnošću."¹⁷ Zato je vrlo poželjno uključiti dramski odgoj kao metodu rada u nastavi jer je vrlo važan za razvoj ličnosti. Dramskom se igrom omogućuje djetetu sloboda izražavanja, a tako se lakše i oslobađa stvaralački potencijal djeteta. Učenik na taj način, kroz igru, lakše usvaja nove spoznaje. Učenici se uživljavaju u

¹⁶ <https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/knjiznicari/projekti-i-aktivnosti/citanjem-do-zvijezda---osnovne-skole/citanjem-do-zvijezda-os-2015-16> (21.4.2017.)

¹⁷ Lugomer, Valentina, Dramski odgoj u nastavi. Zagreb. Školske novine, 2000./2001.

određene situacije, likove, stvari pomoću riječi, pokreta, kretanja i zvukova, čime se ostvaruju ne samo obrazovni zadaci, već i funkcionalni i odgojni zadaci.

Suradnjom knjižničarke i učiteljice hrvatskog jezika učenici su na taj način interpretirali poznati svjetski klasik *Romeo i Julija* Williama Shakespearea. Umjesto čitanja teksta iz čitanke učenici su marljivo i s oduševljenjem uvježbavali svoje uloge, a svoje su glumačke talente pokazali svojom izvedbom povodom Dana zaljubljenih. Učenici su tako na jedan drugačiji i puno učinkovitiji način upoznali svu vrijednost i značenje ovog djela.

Romeo i Julija u izvedbi učenika

4. Primjeri dobre prakse – knjižnica Srednje škole Mate Blažine Labin

Školska knjižnica i čitaonica Srednje škole Mate Blažine svojim informacijskim sadržajima i sredstvima te neposrednim radom s korisnicima, integralni je dio odgojno-obrazovnog sustava Škole. Rad u knjižnici organiziran je u dvjema prostorijama ukupne površine 155 m². Knjižni fond preko 14.018 knjižnih svezaka i 28 naslova novina i stručnih časopisa. Zbirka neknjižne građe u koju spadaju filmovi, dija-filmovi, gramofonske ploče, magnetofonske vrpce,

audio i video kasete, CD-i te ostala ilustrativna i dokumentacijska građa manjim dijelom smještena je u knjižnici (149 primjeraka AV građe i 84 primjerka elektroničke građe), a većinom se koristi u nastavničkim kabinetima gdje se i čuva.

Kako je navedeno u *Standardu* u radu školske knjižnice vrlo je bitan i prostor i ugođaj u koji će učenici dolaziti ili ne dolaziti. Sam prostor ove knjižnice vrlo je atraktivan, i učenici svakodnevno imaju uvid u nove popularne i korisne naslove.

Izgled knjižnice obogaćen je i Muralom kao spomen na labinske rudare. Rad je djelo umjetnika Slavena Lunara Kosanovića koji već 25 godina crta i svojim dizajnom uveseljava različite prostore od javnih garaža do knjižnice Ekonomskog fakulteta.

Knjižnica se svojim radom zaista trudi približiti novim generacijama učenika, a sljedeći projekti to uvelike i dokazuju.

U sklopu mjeseca školskih knjižnica knjižničari diljem svijeta nastoje osvijestiti važnost školskih knjižnica u odgoju i obrazovanju mladih. Srednjoškolci su se zajedno sa svojom knjižničarkom uključili u akciju Čitajmo 100 na sat, pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture, a sve u svrhu popularizacije čitanja. Čitanje su popularizirali u Dječjim vrtićima i u svim odgojnim skupinama organizirali akciju čitanja na glas. Djeca su tako s oduševljenjem slušali bajke, basne, kratke priče i zagonetke.

Organizacija književnih susreta u ovoj se knjižnici organizira prema interesima i željama učenika što je vrlo bitno kako ne bismo izgubili čitatelje. Učenici su se tako susreli s čitavim nizom njima vrlo zanimljivih osoba i njihovim djelima.

Andrea Andrassy, autorica Dnevnika gradske cure

Književnica Rujana Jeger

Putopisac Tomislav Perko

Obilježavanje važnih datuma u sklopu kulturne i javne djelatnosti knjižnice očituje se u raznim aktivnostima.

Dan planeta Zemlje i Noć knjige obilježeni su gostovanjem i predavanjem psihologa Dževdeta Hadžiselimovića koji se učenicima predstavio svojom knjigom „Klima se mijenja...a mi?“ i govorio im o klimatskim promjenama.

Međunarodni dan pismenosti u knjižnici SŠMB-a obilježen je pod nazivom „Od knjige do tableta – ŠKOLSKA KNJIŽNICA (ZA) NOVE GENERACIJE“. Predstavljeni su tableti za čitanje elektroničkih knjiga i

slušanje slušnih knjiga. Uz bezalkoholne koktele i prigodan program koji su osmislili i predstavili učenici škole, predstavio se rad i dostignuća knjižnice i njenih vrijednih korisnika – učenika SŠMB-a. Priča je započela na inicijativu učenika IV.e razreda, elektrotehničara koji su osim što redovito čitaju i posjećuju knjižnicu knjižničarki natuknuli da bi mogla uz facebook profil uvesti i još nešto novo i zanimljivo: elektroničke čitače – tablete.

U školskoj se knjižnici pod sloganom Srce u knjižnici - knjižnica u srcu obilježilo Valentinovo. Knjižničarka je uz pomoć učenika pripremila mnogo različitih sadržaja uz mlade pjesnike, glumce te glazbenike.

Valentinovo

Međupredmetna suradnja rezultirala je terenskom nastavom u Trsti i Labinu.

Želeći osvijestiti javnost o ulozi žena u antifašističkom, partizanskom pokretu otpora, osnažiti demokratske i antifašističke vrijednosti za koje su se one borile te potaknuti raspravu o društvenoj ulozi žena danas u školi je zaživio projekt „Žene u pokretu otpora“ - „Woman of the Resistance“. Projekt se putem radionica u školama provodio u Italiji, Sloveniji i Hrvatskoj, nositelj projekta je organizacija KID Pina iz Kopra, a uz tri talijanske organizacije partner je i domaća Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja

civilnog društva. Na studijskom putovanju i završnoj konferenciji projekta sudjelovali su učenici u pratnji knjižničarke.

Osim vođenog razgleda grada s potankim objašnjavanjem povijesti grada i građevina, učenici su posjetili Narodni muzej u Labinu i obišli njegov postav. Imali su mogućnost vidjeti Bibliotecu raru, samog Narodnog muzeja koju je predstavio i iz depoa ju izložio voditelj muzeja Vedran Kos. U toj se biblioteci nalaze knjige poznatog Labinjana Matije Vlačića te knjige i arhiv Giuseppine Martinuzzi. Osim knjiga na latinskom, iz srednjeg vijeka, učenici su vidjeli i pripreme za školu te same uratke đaka Giuseppine Martinuzzi. Posjetili su i zbirku Matije Vlačića Ilirika te rodnu kuću Giuseppine Martinuzzi. Učenici su na taj način dobili uvid u književnu produkciju i u knjižno i književno bogatstvo koje su za sobom u trajno naslijeđe i čuvanje ostavili najpoznatiji Labinjani.

U cilju poticanja čitanja provele su se razne aktivnosti. Učenici su sudjelovali u kvizu Čitanjem do zvijezda. Na taj se način učenici druže uz knjige, razmjenjuju znanja te šire pozitivnu sliku o čitanju.

Profesorica Dinka Juričić je za zainteresirane učenike u školskoj knjižnici održala radionicu brzog čitanja kako bi učenici osnažili svoje čitalačke kompetencije.

Knjižničarka na kraju svake nastavne godine izabire najčitača godine koji biva nagrađen knjigama i nekim besplatnim izletima tijekom godine koji se također odvijaju u cilju promicanja čitateljskih navika učenika, a to su posjet i edukacija u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu i posjet sajmu Interliber.

U suradnji s ostalim učiteljima knjižničarka provodi organizaciju nastavnih sati u knjižnici pa možemo izdvojiti sat iz zavičajne povijesti kada je gost i predavač bio je labinski publicist i novinar Marijan Milevoj. Školski sat iz povijesti zamišljen je kao razgovor između gospodina Marijana i učenika drugog

razreda opće gimnazije na temu „Raša i rudarstvo u Raši od začetaka do danas“.Učenici su postavljali razna pitanja vezana uz rašku povijest na koja su dobivali i zanimljive odgovore što ih je dodatno motiviralo u dobivanju novih povijesnih informacija i razumijevanju povijesnog konteksta zavičajne povijesti. Osim realizacije sata povijesti gost školske knjižnice pozvan je i zbog istraživanja kojeg su provodili učenici u cilju natjecanja u kategoriji samostalnog istraživačkog rada.

U knjižnici je održana i radionica povodom Europskog dana jezika, koji se obilježava 26. rujna. Održana je radionica koju je organizirala knjižničarka škole u suradnji s Aktivom stranih jezika. Naime, učenici su došli na ideju o izradi zajedničkog plakata na temu knjige i njenih popratnih sadržaja i prijevoda na europske jezike: engleski, njemački i talijanski. U radu na plakatu sudjelovali su učenici razreda prevodeći riječi poput: KNJIGA, KNJIŽEVNIK, ILUSTRATOR, NASLOVNA STRANA, NAKLADNIK, IZDAVAČ... Cilj rada u knjižnici bio je razvijanje komunikacije na hrvatskom, engleskom i talijanskom jeziku, bogaćenje jezičnog izričaja, razvijanje svijesti o potrebi očuvanja jezične raznolikosti te korištenje referentne zbirke s naglaskom na bogatstvo rječnika koje knjižnica ima.

Možemo zaključiti da unatoč financijskim problemima i okrenutosti mladih tehnologiji ove knjižnice odnosno entuzijazam njihovih voditeljica još uvijek privlače djecu u knjižnice jer se one zaista trude da djeca ne zaborave vrijednost pisane riječi.

To najbolje opisuju riječi samih učenika koji su povodom 70-e obljetnice škole , školsku knjižnicu proglasili svojim omiljenim mjestom. Ovo su riječi učenika:

” Tamo volimo učiti i biti na nastavi koja se u njoj povremeno održava, a posebno nas vesele brojni događaji i gosti- književnici koji dolaze u školu.

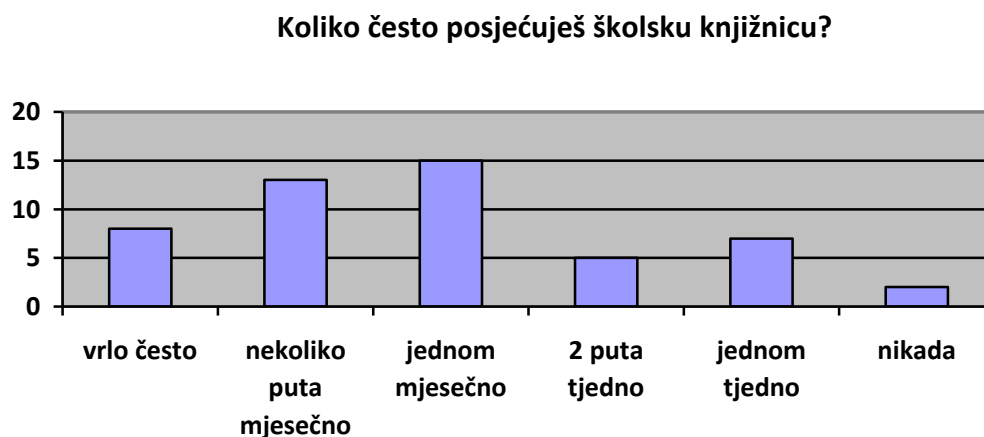
Knjižničarka nas uvijek dočeka s osmijehom i omogućava produženje knjiga koliko je god potrebno. Lijepo uređen prostor i ugodna atmosfera pomažu nam da se osjećamo kao u svom dnevnom boravku.”

” Svaka škola ima nešto čime se može pohvaliti. Naša srednja škola „Mate Blažine“ iz Labina, iako se nalazi u malom gradiću, ima mnogo toga za ponuditi. Kao maturantica koja je pohađala ovu školu, moram priznati, najviše me se dojmila knjižnica.

Ne samo da je topli kutak škole, već nudi mnogo dobrog štiva. Slobodni sat najbolje je iskoristiti u ugodnom razgovoru s našom knjižničarkom Majdom i uz dobru knjigu. Možemo se pohvaliti velikom zbirkom ne samo knjiga iz lektire, već svih mogućih i dostupnih enciklopedija. Svaki esej o bilo kojoj temi može se napisati u našoj knjižnici. Podataka je tu napretek! Uz to, tu su i knjige koje knjižničarka vješto kupuje na raznim sajmovima i tako nam obogaćuje ponudu – za svakoga ponešto. Knjige, ne možete reći da ne volite, ako niste ni počeli čitati. To je jednostavno svijet za sebe koji si sami stvorite i uživajte u njemu. Knjige su tu samo da pomognu! Bez obzira na cijelo to bogatstvo - što je knjižnica bez uvijek nasmijane knjižničarke! Ona je naš pokretač, i trebamo joj biti zahvalni. Ako ne znate koja bi vam se knjiga svidjela, pitajte našu Majdu koja uvijek nađe onu „pravu knjigu“ za vas. Ove nam je godine zagrebački 'street artist', poznati Lunar oslikao knjižnicu, tako da je sada stvarno postala svijet za sebe. Nadam se da će još više učenika znati cijeniti to bogatstvo koje nam nudi naša knjižnica”.

5. Školska knjižnica danas – anketno istraživanje u osnovnoj školi

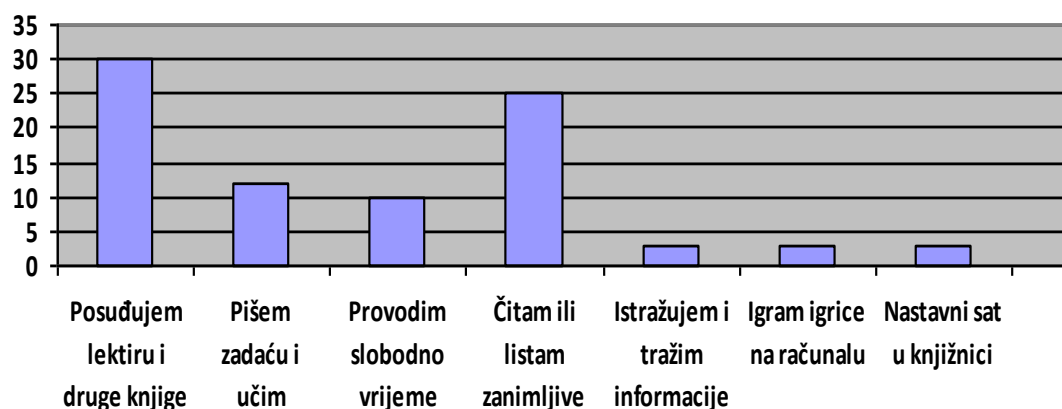
Anketa je provedena u OŠ Vladimira Nazora u Potpićnu, među učenicima 5-8. razreda. U anketi je sudjelovalo 60 učenika. Cilj ankete bio je uvid u mišljenje učenika o tome što je za njih školska knjižnica, kakve su im navike odlaženja u knjižnicu, te što bi željeli promijeniti u pristupu i uslugama školske knjižnice. Učenici su odgovarali na 10 pitanja bez unaprijed ponuđenih odgovora kako bi se izbjeglo sugeriranje stavova i mišljenja. Na početku se željelo istražiti koliko često učenici posjećuju školsku knjižnicu.

Rezultati su relativno zadovoljavajući s obzirom da većina ispitanika posjećuje knjižnicu i to čak 35 % ispitanika vrlo često ili nekoliko puta mjesečno. Najveći je broj učenika koji knjižnicu posjećuju jednom mjesečno, za pretpostaviti je da se radi o posudbi lektirnih naslova. Samo je dvoje učenika odgovorilo da uopće ne posjećuju školsku knjižnicu.

Sljedeće je pitanje bilo kako učenici provode vrijeme u školskoj knjižnici ne bi li se istražilo posjećuju li učenici školsku knjižnicu samo zbog posudbe lektirne građe, zbog posudbe knjiga općenito ili im knjižnica nudi i neke druge sadržaje.

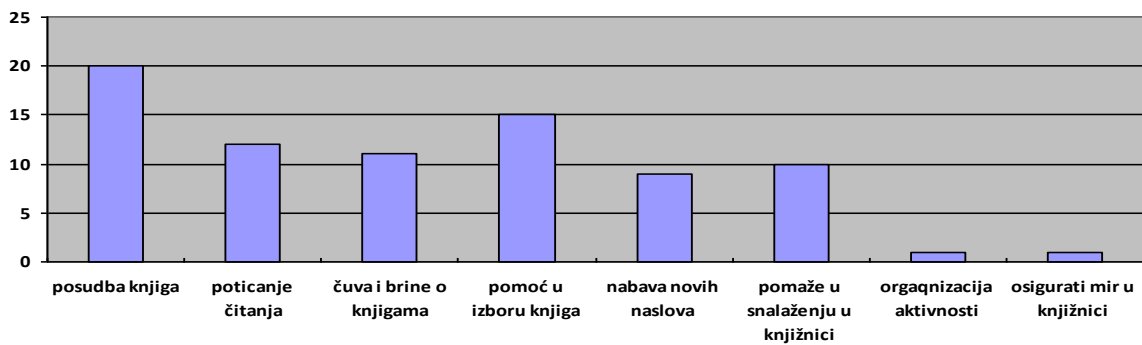
Kako provodiš vrijeme u školskoj knjižnici?

Ovi nam podaci pokazuju da iako većina učenika prođe kroz knjižnicu zbog posudbe lektire ili nekog drugog naslova, veliki je broj i onih učenika kojima je na neki način knjižnice mjesto na kojem se mogu opustiti u slobodno vrijeme igrajući računalne igre, čitajući ili pak tamo pišu zadaću ili uče. Takvi podaci sugeriraju da su se učenici odmakli od tradicionalnog shvaćanja knjižnice kao mjesta na kojem se samo posuđuju knjige i da je doživljavaju u pozitivnom smislu kao važno središte u školskom okruženju.

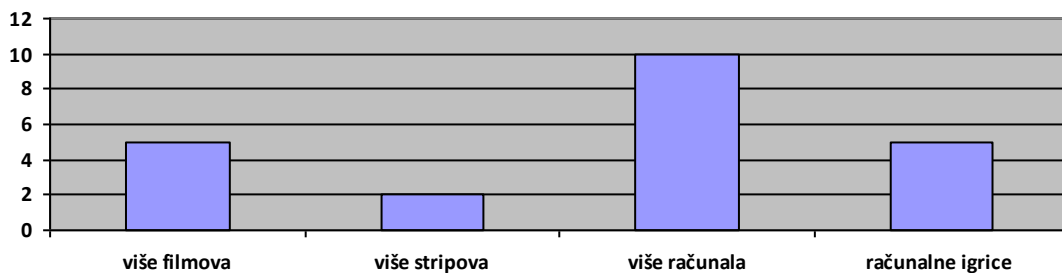
Uloga školskog knjižničara vrlo je zahtjevna i raznolika, kako je doživljavaju učenici, željelo se ispitati sljedećim pitanjem. Učenici su prepoznali širok raspon uloga navodeći brojne zadatke školskog knjižničara. Najviše učenika prepoznaje ulogu zaduživanja knjiga, ali veliki broj vidi i važnost knjižničara u razvoju pismenosti i poticanja čitanja. Određeni broj vidi knjižničara kao osobu koja čuva i brine o knjigama. Iz ankete je vidljivo da im je važno i da im svojim savjetima pomogne oko izbora knjige i da nabavlja naslove koje ih zanimaju. Školski ih knjižničar mora naučiti i snalaženju u knjižnici i pronalaženju željenih naslova. Po jedan je učenik odgovorio da je uloga učenika osigurati mir u knjižnici i organizacija aktivnosti.

Koja je uloga školskog knjižničara?

Kako knjižničar treba imati sluha za interese učenike cilj sljedećeg pitanja bio je istražiti koja građa u knjižnici nedostaje, a učenici bi je željeli u školskoj knjižnici. Odgovori dokazuju da su današnji učenici djeca koja najviše vremena provode na računalima. Školski knjižničar često ne može udovoljiti svim ovim željama jer zahtijevaju materijalna sredstva kojih najčešće nema pa knjižničar današnjice mora biti dobar menadžer i marketinški stručnjak i snalaziti se na druge načine u nabavi sredstava.

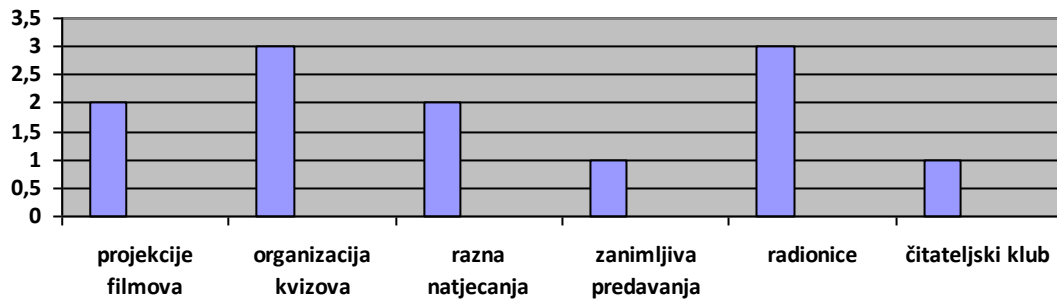
Što bi htio da knjižnica nudi osim trenutne građe?

Ostali su učenici odgovorili da su zadovoljni trenutno dostupnom građom.

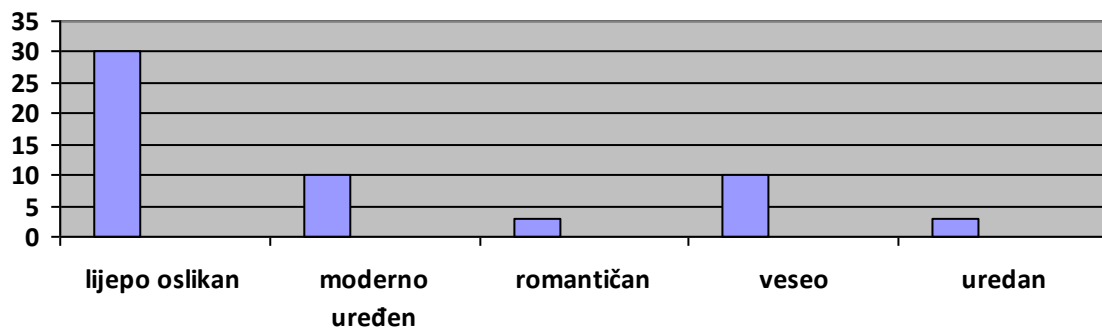
Učenici su uglavnom zadovoljni aktivnostima koje se odvijaju u knjižnici pa je samo nekoliko učenika predložilo neke novitete.

Koje biste nove aktivnosti željeli imati u školskoj knjižnici?

Učenicima je vrlo bitan i prostor knjižnice koji mora biti veseo kako bi privukao učenike i kako bi tamo provodili svoje slobodno vrijeme. Od svih ispitanih samo je četvero učenika odgovorilo da im se prostor knjižnice ne sviđa zato što je premalen. Ostali su odgovorili potvrdno na pitanje sviđa li im se prostor knjižnice, a kao razloge naveli su sljedeće:

Zbog čega ti se sviđa prostor školske knjižnice?

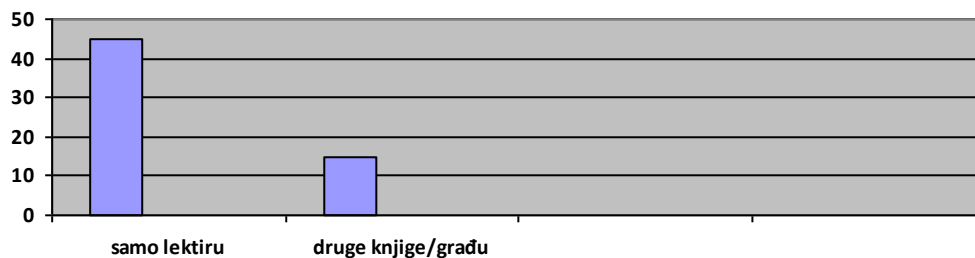

Većina učenika izjavljuje da im je od brojnih realiziranih aktivnosti u školskoj knjižnici najveći dojam ostavio kviz povodom obilježavanja Mjeseca hrvatskog jezika te predstave koje su se održavale u knjižnici.

U drugom je pitanju već spomenuto kako učenici provode vrijeme u knjižnici pa je velik broj odgovorio da posuđuje lektire i druge knjige. Kakav je omjer u posuđivanju jednih i drugih saznali smo u sljedećem pitanju. Nažalost, izgleda da je čitanje radi vlastitog zadovoljstva i ljubavi prema čitanju još uvijek

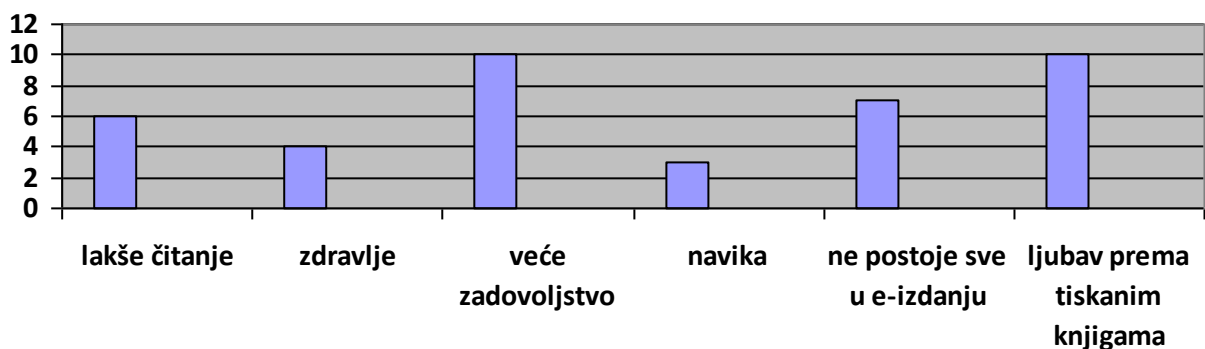
u manjoj mjeri zastupljeno u odnosu na čitanje lektire. Neki koji vole čitati kažu da upravo zbog lektire i previše obaveza ne stignu čitati ono što žele i vole, no većina ipak pripada grupi koja je tipična za današnje vrijeme, a to je da žele informaciju odmah i sad i čitanje i uživanje u samom čitanju je jednostavno gubljenje vremena.

Posuđuješ li u knjižnici samo lektiru ili i druge knjige/ građu?

Već smo spomenuli da su to djeca tehnologije pa je bilo vrlo zanimljivo otkriti sviđa li im se više čitanje lektira u tiskanom izdanju ili elektroničkom obliku (e-knjige) i zašto. Samo 10 učenika preferira e-knjige i to zbog bolje pristupačnosti i jer takve knjige nisu neuredne i uništene, a ostali su učenici ipak bili na strani tiskanih, opipljivih knjiga, a kao prednosti naveli su sljedeće:

Koje su prednosti čitanja lektira u tiskanom izdanju?

Zadnje pitanje nadovezuje se na prethodno, a tiče se njihova razmišljanja o tome smatraju li da su u ovo digitalno doba školske knjižnice i dalje važne i zašto?

Šest je učenika odgovorilo da više nisu toliko važne jer se danas sve može naći

na internetu. Ostali učenici još uvijek vide vrijednost školskih knjižnica jer smatraju da se ne mogu sve knjige nabaviti u e-izdanju, zatim da knjižničar u prostoru školske knjižnice svojim aktivnostima potiče i razvija čitalačku pismenost, da se knjige tako trajnije čuvaju i jedan od posebno navedenih razloga jest da učenici imaju negdje u miru čitati i uživati u knjigama.

Zaključak

Držati knjigu u ruci, okretati stranice, mirisati papir... hoće li to ostati zaboravljena zadovoljstva nas rođenih prije računalnog doba?

Eksplozija informacija i brzina komunikacije stavlja pred školu i njezinu odgojno - obrazovnu ulogu nove zadaće. Samim time nove zadaće imaju i knjižnice. Nisu više samo mjesta posuđivanja lektirnih naslova, one postaju mjesta obilju informacija koje trebaju novi "digitalni" učenici. Knjižničar sada mora odigrati veliku ulogu u prepoznavanju njihovih informacijskih potreba, ali i u podučavanju kako pretražiti, vrednovati, odabrati i koristiti relevantnu informaciju. Učenike koji već savršeno vladaju internetom dužni smo podučiti korištenju interneta u obrazovne svrhe te kako koristiti tiskane i elektroničke informacije za obavljanje svakodnevnih školskih i domaćih zadaća. Uloga školskog knjižničara jako će se mijenjati. "Školski će knjižničar biti edukator, informacijski menadžer i stručni savjetnik. Igrat će ključnu ulogu u zadovoljavanju informacijskih potreba učenika i učitelja, omogućit će im pristup poboljšanim resursima za učenje korištenjem weba, poučavati ih učinkovitijem korištenju online izvora."¹⁸

Nekad je to vrlo teško i ostvariti jer je ekonomska kriza dovela do toga da je knjižnicama često uskraćeno financiranje pa je dovedeno u pitanje suvremenost i raznolikost izvora informacija.¹⁹

Bez obzira na sve teškoće i nepoznanice, bez obzira što ne znamo hoće li škole budućnosti jednog dana izgledati drukčije i hoće li školske knjižnice biti takve kako poznajemo i danas, vještina učenja uključujući informacijske

¹⁸ Herring, James E, internetske i informacijske vještine: priručnik za učitelje i školske knjižničare. Zagreb:

Naklada Nediljko Dominović.2008., str.162

¹⁹ Galić Sanja: Suvremeno školsko knjižničarstvo.Život i škola, br. 28 (2/2012.), god. 58., str. 207. - 218

vještine i dalje će biti ključna zadaća škole i školske knjižnice kao njezina središta.²⁰

²⁰ Herring, James E, internetske i informacijske vještine: priručnik za učitelje i školske knjižničare. Zagreb: Naklada Nediljko Dominović.2008., str.163

Literatura

1. Blažeković, T.; Furlan, B. Knjižnica osnovne škole, Zagreb, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1993.
2. Čelić-Tica, V. Školske knjižnice danas : kritične točke školskog knjižničarstva. Zagreb : Ministarstvo prosvjete i športa : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2000.
3. Galić, Sanja. Suvremeno školsko knjižničarstvo. Život i škola, br. 28 (2/2012.), god. 58
4. Herring, James E. Internetske i informacijske vještine: priručnik za učitelje i školske knjižničare. Zagreb: Naklada Nediljko Dominović.2008.
5. Kovačević, Dinka; Lasić, Lazić, Jadranka; Lovrinčević, Jasmina. Školska knjižnica-korak dalje. Zagreb: Zavod za informacijske znanosti: Altagama, 2004.
6. Kovačević, D.; Lovrinčević, J., Školski knjižničar, Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 2012.
7. Lugomer, Valentina. Dramski odgoj u nastavi. Zagreb. Školske novine, 2000./2001.
8. Munjiza, E.; Kragulj, S. Utemeljenje i rad školskih knjižnica u Hrvatskoj do kraja XIX. stoljeća. // ŽIVOT I ŠKOLA: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, LVI(2010)
9. Standard za rad školskih knjižnica u Republici Hrvatskoj, čl. 2 (NN 34/00)
10. Stipanov, Josip. Knjižnice i društvo. Zagreb: Školska knjiga, 2010.

11. Stipanov, Josip. Povijest knjižnica i knjižničarstva u Hrvatskoj. Zagreb: Školska knjiga, 2015.

Elektronički izvori:

1. <https://sites.google.com/a/knjiznicari.hr/knjiznicari/projekti-i-aktivnosti/citanjem-do-zvijezda---osnovne-skole/citanjem-do-zvijezda-os-2015-16>
2. <http://scuola.medialibrary.it/documenti/biblio-scolastiche.pdf> (17.6.2017.)
3. Munjiza, E.; Kragulj, S. Utemeljenje i rad školskih knjižnica u Hrvatskoj do kraja XIX. stoljeća. // ŽIVOT I ŠKOLA: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, LVI(2010), 23, str. 153-168. URL: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=82327 (8.5.2017.)
4. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=51932> (4.5.2017.)